

ESEU

Despre minorat

Horia-Roman Patapievici
Despre idei & blocaje
 Editura Humanitas, 2007

26 lei

Ultima carte a lui Horia-Roman Patapievici dezvoltă o reflecție mai veche a autorului, de regăsit în titlu. Redactat cu acribia binecunoscută, cu timbrul inflammat din loc în loc, așa cum i-l știm, eseul lui Patapievici trebuie judecat în diferite contexte. Primul este cel în care se plasează singur: cultura română văzută de un intelectual care s-a format și s-a afirmat în România. Eseistul încearcă să răspundă, metodic, la întrebarea generică: „De ce cultura română este o cultură minoră?” (*i.e.*: o cultură în care ideile de specialitate n-au viitor și, cel mai adesea, n-au nici prezent, dominată de modelul culturii generale, acela care face ca evaluarea unui text să țină în primul rând de virtuțile retorice; o cultură fără o piață liberă și concurențială a ideilor; o cultură minată de ceea ce am putea numi „corupție afectivă”; subordonări, servilisme etc.). Al doilea context este cel în care poate fi așezată cartea de către cititor: în continuarea bibliografiei lui H.-R. Patapievici și în contextul culturii române foarte recente, din ultimii ani.

Eseul e relativ scurt, lizibil, ușurat de greutatea citatelor. Față de *Omul recent*, cantitatea de informație e ușor de gestionat și, tocmai de aceea, invitația la dezbateri transpare limpede. Dar eseul, ca eveniment editorial, are cel puțin un defect: apare cam târziu. În loc să-și înceapă cariera de eseist cu o astfel de reflecție, excelentă în urmă cu zece ani, Patapievici se întreabă de ce e cultura română mică în momentul în care atributul național – vezi eseul *Pământul este plat* al lui Thomas Friedman – devine tot mai superfluu. Apariția acestui volum în urmă cu zece ani ar fi evitat multe dintre bătăile cu frișcă retorică ce au urmat apariției *Omului recent*. Pentru că – fie că vrea, fie că nu – Patapievici întrebuințează abia acum o

sintagmă, cea de „piață a ideilor”, pe care doi dintre criticii săi cei mai cunoscuți, Sorin Adam Matei și Ciprian Șiulea, au invocat-o, în fraze mai mult sau mai puțin relevante, după apariția *Omului recent*. Ca să fie mai clar: Patapievici are curajul, conștient sau nu, de a-i oferi „dușmanului” arma încărcată. Nu este oare succesul – și, odată cu el, „ura” pe care a inspirat-o el – tocmai efectul minoratului în care se află cultura română? Nu este el produsul exemplar al: prestigiului culturii orale; fascinației exercitate de pathosul retoric; bovarismului cultural al celor care admiră de la distanță cvasi-transcendentă piramida de cultură din vârful căreia vorbește Maestrul?

Totuși, „Elegia pentru cultură generală” din finalul volumului o spune clar: o cultură de specialitate are nevoie de socul culturii generale. În nici un caz cultura generală nu e un balast de care trebuie să scăpăm pentru a lăsa locul unei solide culturi de specialitate. Pentru ca aceasta din urmă să se păstreze vie, seva culturii generale este alimentul obligatoriu. Dar, în acest moment, poate că ar fi fost bine ca autorul să-și tempereze un pușeu „anti-postmodern” care, prin banalitatea lui, nu are efectul scontat decât tocmai în mințile pătrunse de bovarism cultural. Nu poți acuza o cultură de împrumut necritic din cultura americană de stînga („feminism și tot sosul”) când un astfel de mimetism nu ne diferențiază de alte culturi de aceeași talie. Și nici nu poți cere, în era Internetului, ca *mai înții* să avem dezbateri despre Noica sau Lovinescu și abia apoi feminism. Deși, dincolo de orice îndoială, eseul de față vedește o dorință aprinsă a autorului de dialog cultural, cred că nu răspunsurile la întrebarea-argument îi scad valoarea, ci însuși rostul întrebării. Am îndoieli – astăzi, când tineri filozofi români, sociologi, literați, fizicieni produc idei specializate pe toate meridianele lumii occidentale și chiar, din ce în ce mai mult, și în țară – că o dezbateri asupra minoratului dintotdeauna al culturii române are vreun sens în sine. Pentru că, la o adică, de ce nu Bulgaria, Ungaria, de ce nu o țară din Africa, de ce nu China (vorba autorului)? Aceasta din urmă mi se pare, mie unuia, o întrebare bună.

Alexandru Matei